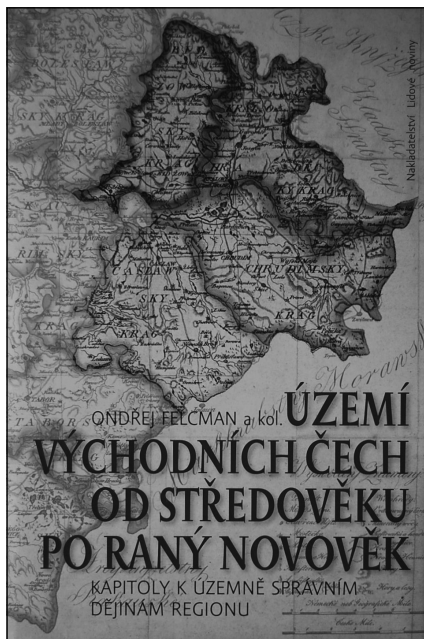

Ondřej Felcman a kol.: Území východních Čech od středověku po raný novověk. Kapitoly k územně správním dějinám regionu, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011, 213 s.

Předmětem předkládané publikace, vzniklé ve spolupráci českých a polských historiků, je postavení sídelních, administrativních a částečně i kulturněhistorických proměn a aspektů vý-

voje východních Čech. *Východní Čechy* nejsou historickým regionem, jedná se o umělý konstrukt, jehož rozsah identifikujeme zhruba s obvodou krajů Hradeckého (včetně Trutnovska), Chrudimského (včetně Vraclavska), Čáslavského a také Kladského (na území dnešního Polska, historicky však náležejícího k Čechám). Formování a vývoj především sídelních a územněsprávních struktur v takto vymezeném prostoru autoři sledují od samých počátků v 10. století zhruba do doby zformování rozlehlých panských dominií v 17. století. Charakteristický je čtverý základní úhel pohledu: 1. rekonstrukce vývoje osídlení; 2. rekonstrukce vývoje majetkových a územněsprávních struktur; 3. formování

a fungování regionálních center a jejich spádových oblastí; 4. architektura jako nositel významu a krajnotvorný prvek.

Kniha je uvozena teoreticko-metodologickou statí (kapitola 1), zahrnující vymezení definovaného území, strukturu kladení otázek a přehled dosavadního bádání, z něhož autoři přítomné práce vycházejí, resp. navazují na ně. Kapitoly 2 a 3 jsou zaměřeny na formování sídelních a územněsprávních struktur v období raného a vrcholného středověku (tedy souhrnně od 10./11. do 14. století), na což v podobě detailních sond navazují kapitoly 4 a 5. Věnovány jsou vybraným teritoriálním jednotkám (Čáslavský kraj) a rodům (dynastie Piastovců a její východočeská zboží; organickou součástí jsou i sondy do oblasti dynastické reprezentace prostřednictvím architektury i plastiky) a v širším rámci odrážejí i možnosti a limity studia majetkové držby a teritoriální správy pro období pozdního středověku. Zvláště v případě studie věnované situaci v Čáslavském kraji se ukazuje i dynamický moment studia, kdy máme možnost postihnout vývojové trendy v delším časovém období, jež nám umožní lépe pochopit kořeny, z nichž vyrůstalo konstituování velkých panských dominií 16. a 17. století. Těto problematice je věnována kapitola 6, opět koncipovaná jako modelová studie, zaměřená především na kraje Hradecký a Chrudimský.

Podobně jako výstavná panská sídla či měšťanské paláce, patřila i měšťanská a venkovská sakrální architektura k prvořadým výrazovým prostředkům sebeprezentace a mocenské deklarace – několik případů deklarativní architektury z oblasti východních Čech a historického Kladska, u nichž můžeme minimálně hypoteticky předpokládat historizující tendence (ať ve formě užití starších stavebních struktur, poukazů na starší stavební slohy anebo přímo konceptuální spolia) naznačuje jednu z dosud

jen okrajově zohledněných rovin výpovědi architektury městské i venkovské; nakolik panoramata měst i výrazné dominanty ve venkovském prostředí jsou právem předmětem studia dějin krajiny, není třeba zvláště připomínat.

Publikace je doprovázena řadou rekonstrukčních map, vztahujících se především k vývoji majetkové držby a územněsprávních struktur (totéž je částečně prezentováno i formou tabulek), černobílými i barevnými obrazovými přílohami; nechybí pochopitelně ani bibliografie (souborně postihující základní práce k historii a historické geografii východních Čech) a osobní a místní rejstřík. Publikace je jedním ze tří edičních počínů posledních let, jimiž především východočeští (a částečně polští) badatelé mapují závažné aspekty vývoje historických východočeských krajů a Kladska. Připomenout je třeba především syntézu dějin

východních Čech ve středověku, na niž budou navazovat i svazky pro mladší historická období, a zcela nejnověji publikaci specializovanou na východočeskou šlechtu a aspekty jejího studia především pro období středověku a raného novověku; ze starších publikací, jež ovšem ještě dlouho budou platit za díla autoritativní, je třeba připomenout historický atlas Kladska, jakož i řadu studií vydávaných na stránkách východočeských odborných periodik, k nimž vedle *Východočeského sborníku historického* a *Východočeských listů historických* náleží také specializovaný *Kladský sborník*, do něhož přispívají především čeští a polští historici, sdružení v Kladské komisi historiků¹. ■

Robert Šimůnek
Historický ústav
Akademie věd České republiky

---

¹ F. Musil a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, red. O. Felcman, Praha 2009; Z. Beran a kol., *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*, Praha 2013; O. Felcman, E. Semotánová, *Kladsko. Proměny středoevropského regionu. Historický atlas*, Hradec Králové–Praha 2005.